

ספר

שאלות ותשובות

אבן יקרה

עם הערות

מלואת אבן

על ארבעה חלקי הש"ע

ממני

בנימין אריה הכהן ווייס

האבד"ק טשערנאוויץ והגליל

בלאאמוז הרב הה"ג זכו מיה חיים צבי הכהן זללה"ה האבד"ק יאנוב

הדפוס הוצרכו לאגוסטוס

במסגרת הוצרכו לאגוסטוס
ב"מ חיים תש"י

לעמבערג.

נדפס בהשתדלות והשגחת ה"ר אליעזר מארנאשיש נ"י.

לפ"ק

תרנ"ד

בשנת

Eben J'karah.

Verlag des Verfassers B. Weiss Rabbiners zu Czernowitz.

Nachdruck vorbehalten.

Lemberg, Druck von F Bednarski 1894.

עס. ועתה האשה זוכה על ימי כעוריי כי אינה יכולה לדור עמו. ואצותי תוצעיס להחזיר להם הפסדים והצעל אינו חולה בגרשה קיז להחזיר ההזקות. ועתה נפש כיה צטאלחאו, אם ציד ציד לכופו לגרשה :

תשובה.

הנה כיה פלפל צחכמה צעימה הראיש והראציה המוצאים צעימההעייז קיי קייד אם נכפה הוא מהמומץ שספיץ להוליא. והציא גם מה שכחצ הגאון צחיק חיא קיי קעייז צידון כוה. ואחא זעירא לעניד לא זה הוא לצד מה שיש לפלפל צעכן זה דהיינו אם יש צידיו לכופו לגרש, כי אם על עיקר הקידושין והנשואין, כי לרעה יש מקום לומר וקרוב הדבר מאד שאינה לריבה גע כלל, עד שאכי מתפלל על הגאון צעל חיש שלא נעע צוה כלל, ולריד אני להאריך קלח צפרע זה :

דדא לכאורה יש להקשות קושיא פאמה צוה דחטיין צמחיתין כחוצות (דף ע"ז) ואלו שכופין אותן להוליא מוכה שחין וצעל פוליוס וכו' צין שהיו עד שלא נשאו וצין משנשאו נולדו ועל כלן אמר רי מאיר חעפיי שהתנה עמה יכולה היא שהאמר סגורה הייתי שאכי יכולה לקבל כה וכו' מקבלה היא על כרחה כה עיייש והנה הרמזים והבור מפרשים דהא דאמרו חכמים מקבלה היא צעיב הוא דוקא צהתנה אצל דעה הרמיה היה דאליציא דחכמים אפילו צלח התנה רק שידעה וראתה מקבלה צעל כרחה, ולשיטתו הא דהכי צרישא ואלו שכופין היינו צלח ידעה כלל. ועיין ציה ריש קיי קייד. וקשה דהא כחצו החוס' כחוצות (דף ע"ז ע"ג) דיה צלח כחצו כהי דמקשיין צציק (דף ק"י ע"ג) אלח מעתה ימה שנפלה לפני מוכה שחין היפוק צלח חיליה דארעחא דהכי לא קידשה כפשה למה לא פריך מאשה שנעשה צעלה צעל מוס ח'פוק צלח גע דארעחא דהכי לא קידשה נפשה וכחצו דלא עייכא סגרה דארעחא דהכי כהי רק צמקוס שחלו צדעתה לצד כמו צנפלה לפי צס מוכה שחין שאין המקדש חושש צמה שיהי אחריו אלל צנעשה צעלמו צעל מוס צודאו לא הי המקדש ככנכ צוה שיפקעו הקידושין אם יולד צו מוס. ורימו הדבר ללוקח פרה ונטרפה דלא שייך לומר שיצטל הלוקח את המקח משום דארעחא דהכי לא קנה, לפי שהמוכר לא הי מוכר צצין אחר עיייש. ולפי קשה לשיטת הרמיה דלחכמים אפי' צלח התנה רק שידעה וראתה עקבלה צעיב ואיכ הא דהכי ואלו שטופין כהי הוא צלח ידעה ככיל איב היכא חיי צין שהיו עד שלא נשאו וצין משנשאו נולדו הא צהיו עד שלא נשאו והיא לא ידעה למה לנו הכפיי להוליא הא צוה הדרא קושית החוס' היכל נדוכחה ח'פוק צלח גע דארעחא דהכי לא קידשה כפשה, ואין לומר כתיחאן של החוס' משום דחלו גס צדעתו כמו צלוקח פרה ונטרפה, דהא הינה אם נולדו צו אחר שנשאה אלל אם הי צו מקודם הא צודאו הקידושין צעלין דהא גס צלוקח פרה הא דאינו

שכנכ לערצות אחר מתן מצות משום שהלוח נתן לו שכר על זה וכמו שהציאו צסם הריטציא לעייז צוה לעניד הכל ידו דאינו מועיל צדצר שאינו קלוצ, דהא צוה אין הדבר חל רק מחמת המעוה שביחנו ואיכ שצו הוי כשאר מקח או שכירות צקצן כסף שאינו מועיל צדצר שאינו קלוצ. והוק כי קלרתי :

ועוד לדברי המש"צ שיש כאן מדין ערצות, האין כחצו שמחוייבת לצו ממון כמה שיחפון המוכר כדי לצטל את הדבר, הא אין ציד הוהו ללקח את הערצו משיעצוד הערצות צקוס פניס רק המלוה לצדו צכחו לפעור את הערצו, ובאן הא החוטא צעל העצרות הוא הוהו, והמלוה הוא כציבול מומיה הקציה לצדו. ואיכ מה יועיל מה שתצונו ממון כדי שהמוכר יצטל את המקח, הא המוכר, כשכדון כאן משום ערצות, הוא הוהו, והאין הוא יכול לפעור את האשה שכנכסה לערצות צעדו. ח"צ :

ואם אמור יאמר המש"צ שכוכחו דעיי מה שתצונו ממון הרבה יכופר לה על עוונות המוכר שנחערצה צעדם, גם זה הצל. שהרי מנזחר צחוס' כריסוח (לדף ז' ע"א) דיה דחנקתי כהי דעל עוכשין שאדם מחוייב לצבול צציל עוונות של אדם אחר לא שייך מחילה וכפרה עיישיה :

וע"כ לרעהי אף שהאשה נצלה עשתה צמעשה הוהה שכרתיא כמחוללה צלמונה שכר ועונש מינו די לענשה צעצוד זה ליתן אחיה קבוס ללדקה כפי יכולתה ונפלה לה. אלל אין לה שום דצר עס המוכר כהי המכירה צמלה ומצוטלה מעיקרה. ככלעניד צוה. והכני דוריש

בנימן ארי' הכהן ווייס אבדיק טשערנאוויץ והגליל.

סימן נ"ג.

לכבוד ידידי הרב המאודיג. החריף ובקי וכו' בשית מויה. דוד אלימלך הכהן ניי ראבדיק דינאב.

אם כי מוכחים לפי כמה שאלות נחתי למכחצ כיה משפט הקדימה יען מלח חן צציי, אף מרפיץ כחי דצרי מעניס. עיד שאלתו צצכים שנשחדכו ואיכ הציע קול לאחי לך הכלה שהחון יש לו חולי ככפה ריל ולד החסן אמרו שאף שאירע אחיה פעמים שנחעלף לא הי זה רק מחמת השיטות כה אלל אין צו שמת מהמחלה היכל. אף לך הכלה והיא צעלמה לא אצו שמוע עד שאצי החסן הודו קפט וכצצעו שלא שלטו צו החולי היה מעולם ואיציס אפקוהו לקלח צישא הדין. וצוה נחקררה דעת לך הכלה ונעשו הכשואין. ואחר החתונה נחבלה צככים הדצרים, כי היטה צו יד המחלה תולח קבל

דליתו יוכל לנצל המוקד מטעם דאדעתא דהכי כו' הוא רק בטרפות שכולדה אחר המכירה אבל זהו זה מקודם הקבין המוקד נצל כמזואר צטיס חולין (דף כ"ח) הוגדר פי המכה זידוע שג' ימים קודם שחיתט נטרפה ופירש"י שם שאם לקחה בחוך ג' ימים הוא מוקד טעות ולריך להחזיר לו מעותיו עיי"ש. ואיכ' אידך יפרנס הרמ"ה רש"א דמחיתין דאלו שטיפין להוליא זין שהיו עד שלא בשאו דהא לשעתו אליצא דחכמים ע"כ מיירי שלא ידעה והא כהו ז' קודם ששאלו והיא לא ידעה אינה לריכה גט כלל דאדעתא דהכי לא קידשה נפשה. ודוק היטב כי היא קושיא ומשכלת ועלומה:

זדעת המוכר שיחול הקבין אף שמתמלא מרפה, הכי מקום זה לא יבטל המוקד, ואיכ' זודאי אין חילוק בין זתר כשואין לקמי כשואין וזודאי גם אחר הכשואין שייד' אדעתא דהכי לא קידשה נפשה וז"צ מאלד ודוק היטב:

ג אין לומר דנהי דמקום דיד"י אין לנו יכולין לקיים קבין הקידושין אפילו זתר כשואין מקום דלא שייך זו לומר אין ארס עושה צבילתו ז"צ ומקמחא כיון לקידושין אף שיש זו המום הזה, דהא אפי' ידעינן צבירור שכן היחה כונתו לא מהכי כמו צמוכר פרה ערפה ככ"ל, אבל אכתי כיונא לבני דידה כיון שכשאלת וכצעלה לו מקמחא הי' דצחה שחיי' כשואה לו אפילו אם יש זו המום דל"כ הא תהי' צבילתה ז"צ, חרח' הא הרבה פוסקים קצירא להו דכלל' דלזין ארס עושה צבילתו צבילת זנות לא שייך רק צא"ש ולא צאשה ממוס דריצה ארס וזורה רק על איש ולא על אשה. ועינן בקשר אבן יקרה מהיר"ק חאנע"ז ס"י ט"ו שצטי' קמוכין לזה. זר מן דין צה שאמרו ח"ל אין ארס עושה כו' זודאי אין כונתם רק על הצועל דהרי אמרינן צטיס ציק (דף ל"ב ע"א) דתס תריחיו כי הדרי כינהו הכא איהו קצב"ד מעשה עיי"ש. מסק' ע"ז הא לבני דידה לא היח צבילת זנות כלל כדאמרינן צטיס ככ"ד ויש לך אחרת שאפילו לא נחפשה מותרת ואזו היא זו שקידושי' קידושי' טעות צאפי' צנה מורכב על בתפה ממאכנת כו' ומצואר צמוכיס פיג' מהי איצ היצ שאפילו לכהן מותרת, הרי דננתקדשה קידושי' טעות לא חשיב' לבני דידה הצעילה שלאחר הקידושין צבילת זנות כלל ואיכ' מה הכרח הי' לה להתקדש לו צשעת צבילה אפי' אם מאלא זו המום ואם מקום שלא תהי' צבילתה ז"צ הא צלאויה לא תהי' ז"צ. ודוק:

ועל כן צרור צעיי' שלכן צדקדוק טבו חכמים צמוקס זה זין שהיו עד שלא כשאו וזין משכשאו טולדו ולא תכי זין היו עד שלא כחארסו וזין כו' מקום דמיירי צאמה רק צאופן שלא היו קודם האירוסין דלזו היו קודם שכתארסה צזה צאמה לא שייך דין זה דכופין להוליא ממוס דצאופן זה אפי' אליצא דחכמים היכא דלא ידעה אינה לריכה גט כלל משום דאדעתא דהכי לא קידשה נפשה. ודוק היטב:

א"כ חיפוח צניד סכתצרי הרצ' שערד קודם הקידושין הי' זו מוס זה ומפני זה לא רלחה להתקדש לו רק שקרובי האיש הטעיה בצנועת שקר והאמינה לצדיקה זודאי אינה לריכה ממוס גט ממוס דאדעתא דהכי לא קידשה נפשה והקידושין צבילין ממוס דהו קידושי' טעות. ודוק:

אך מה שיש לכאורה לטעות נכנא צזה הוא דהא כל מה שפלפלו החוקי כחצות וציק הכיל לענין צעל מוס דכיונא אדעתא דהכי לא קידשה נפשה הוא אליצא דפירכת השיס' דצמה שפלה לפני מו"ש היפוק צלא חליטה דאדעתא דהכי לא קידשה נפשה, אבל לפי מה דמשני השיס' דלא אמרינן אדעתא דהכי כו' ממוס דר"ל דעצ למיחצ טן דו כו' איכ' אפילו צהי' צעל מוס מקודם, כיון שכתקדשה וכצעלה לו עליו לומר שמתמלא אף אם ימלא זו מוס ממוס טצ למיחצ טן דו:

ואין לדחות דבר זה ממה שכחצו החוקי צ"ק (דף ק"י) שם דסצרה דאדעתא דהכי כו' לא שייכא רק צאירוסין אבל לא אחר הכשואין (ואם צאמר כן תהי' מיישצת גם קושית' ממשנה כחוצה [דף ע"ז] הכ"ל) ואיכ' צניד שכצ' כשאלת אין לנצל הקידושין ממוס זה. דהמענין צמוס' שם יראה דמיירי גיכ צריעותא שכולדה אחר הקידושין, דהא כחצו שם גיכ טעם זה ממוס שאינו תלוי דצעתה לצד רק גם דצעתו והוא לא הי' סע' ארסה על אופן זה שאם הפול קפי' יצס מוכה שחין יבטלו הקידושין דאף שאינו מושט צמה צטי' אחריו הא מיי' תהיינה צבילתו צבילת זנות ודיומו אורו גיכ ללוקח פרה וכברפה. ואיכ' צהי' זו המום קודם הקידושין, שהרי גם צברה דהין הוא שאם הי' צה המום קודם הקבין צעל המוקד ככ"ל ואין דעת המוכר יכולה לעכצ ציעול המוקד, טוב מאל' אולמא דאחר הכשואין מקודם הכשואין, הא כל הטעם דאחר הכשואין לא שייכא קצרה דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה ממוס שהוא זודאי לא רלח לכנוס צקטק זה שאם הפול לפני יצס מו"ש הי' הקידושין צבילין ממוס דאיכ' תהיינה צבילתו ז"צ וממילא גם דעתה לא משכיח לנצל הקידושין, איכ' הא חניח צריעותא שכולדה אחיכ' אבל צמוס שהי' זו קודם הקידושין מה צכך שהוא רלח שיחולו הקידושין אף שיש זו המום הא מאלד הדין אין צקדושין אלו ממש, דאזו מי שמוכר פרה ומאלאת ערפט צטרפות שהי' צה קודם הקבין והי'

אולם גם ז"א לא מיצטיח לדעת רש"י צציק שם דהא דעצ למיחצ טן דו לא קאי על המוכה שחין צעלמו רק על הצעל השלם דאקן סהדי דמינח כיהח לה צראשון שהוא שלם על ספק זה שאם ימות חוקק לאחיו המו"ש עיי"ש, איכ' הא על צעל מוס צעלמו לא שייכא קצרה דעצ למיחצ טן דו כו' וממילא עלינו לומר דאדעתא דהכי לא קידשה נפשה כקצרה השיס' צהקושיא. (וממה דאמרינן צטיס כחצות (דף ע"ה) גם לבני הצעל אחתא צכל דהו כיהח לה ממוס דר"ל דעצ למיחצ טן דו כו' זודאי לא יקשה על רש"י דתס מיירי צמוכין שכתרפאה. עיין ודוק) אף גם לשיטה מהר"ם שצמדכי דסי' דהא

גם, איכ מלכד דיש סגרא לומר דנגט בה לא שיד
 דין גט מעושה כלל, דהא כל טעם פסול גט מעושה
 הוא משום דבניין רלוטו ואיכ הא תיגח היכא
 דלריכה גט מן הדין חבל צמקום שאל גט רק
 מדרצק כדי שלא יאמרו איח זולאת צלא גט הא
 כיון שכתן גט, ישי צרטון או צכפיי הא כצר אודא
 חששא זו דהא ילאה צגט, וכעין שכתב הרמ"א סי'
 קייד דבילא לעז על גט כשר מן הדין מהני עישוי
 על גט שכי (אך לא היי קומך עיז לצד משום
 שיש עוד לפלפל צזה) הא עוד מטעם אחר צכיד
 מועיל כפיי. דהא צכל מקום שהמקח צטל, כמו
 צכחלכה מותר משחית, המוכר מחוייב להחזיר הדמים
 והלוקח מחוייב להחזיר החפץ וכן צמוס צמקא, ואיכ
 הא כחצו החוקי (צי צד דק ימי עי"א) דכל שמהייב
 לעשות מלך הדין מועיל צו כפיי דהוי כמו חלוה
 וחצן עיישי, איכ צכיד דהקידושין צטלין הא הוא
 מחוייב לעשותה חפציה מקריב כמו שהיה קודם
 שצחקרטה לו, כמו צמוס צמקא ככיל, וכיון דלגיידא
 ציי מדרצק עד שיגרסנה הא הוא מחוייב ליתן לה
 גט מלך הדין וממילא דמועיל כפיי היצ ודוק היטב:

אולם צחמת כל הטורח הזה לא יועיל ולא ילי
 לענין מעשה. שאם חתם כל הדברים
 הכיל לעכיד צדורים לענין הלכה שמועיל כאן כפיי
 מדין טורה, חבל צדורותיו וצמקומותיו אין צהס רק
 משום דרוש וקבל שכה, שהרי עפיי חוקי הממשלה
 יריה אין צידינו לכוף צשועים או צשאר
 מרי כפיי העצורים צשיע אהעיי סי' קייד וחלילה
 לנו לעצור גבול חוקי המלכות ואכי פי מלך שומר.
 אך אם יש להצטל איזה סכום ממון צידה או ציד
 משפחה כעין שכתב הגאון צחיס הכיל צודאי
 יוכלים לעצמה או אם יוכלו לעקל מעותיו ציד אחת,
 עד שיגרסנה צודאי רחי והגון לעשות כן כדי להחזיר
 את האשה מכללי עיגובה. וצדנר הציעות ממון של
 לך האשה צזה לא אחזה דעי ויליעו עעטותיהם
 לפי צדיל וכל אשר ילא דנר המשפט כן יקום.
 צברי הדורשית צזהנה

בנימן ארי' הבהן ווייס

האבדק טשערנאוויץ והגליל.

סימן נ"ד

לכבוד הרב המאוהב החריף ובקי
 בשית מויה אשר אנשיל
 האסאוסקי ניי האבדק
 הוואסשוב סמוך לקיוב, רוסלאנד.

בדבר שאלתו אודת איש אי משס שצשחגעה
 אשה ריל זה כשש שנים. ואם כי חולי
 היא עדיין צה גידושין צהיותה מדצרה כענין חבל
 היא עתהגת צשעות וישעון כי צחנה ציה צעלה
 ואצותי

דהא דמשני השיס צציק משום דריל דאמר טב
 למיתב טן דו כוי קאי איצס המוכה שחין (ועיין
 צספרי חצן יקרה מהדריק חלעהיז סי' מיד מה
 ספלפתי צשיטות רשיי ומהרים חלו) ואיכ לכחורה
 אין לצטל הקידושין משום מומי האיש מטעמא
 דאדעהא דהכי לא קידשה כפשה, מיי צכיד אף
 לשיטתו צודאי הקידושין צטלין. דהא השיס לא מיידי
 רק צסחט ואנו צאים לצטל הקידושין משום אומדן
 דעתו דאדעהא דהכי לא קידשה כפשה, עיז
 אחרין שפיר דאין הקידושין צטלין מחמת אומדנא
 זו משום חוקה דריל דאחחא צכל דהו כיחא לה
 משום דצב למיתב טן דו כוי ואיכ אין אומדנא זחת
 מוכחה, חבל צכיד שהאשה עמדה וחחא לפני
 הקידושין שאין רלוכה להתקדש לו מחמת המום הזה
 ורק אצותיו של האיש הטעה צשועותיהם שאין צו
 המום הזה וחאיכ בגלה דצנר צכיצו צה, איך כאמר
 חחטו שהיא מרולה צו אף עם המום הזה חחמהה.
 ועיין חוקי יצמות (דק קי סוף עי"צ) דקרא דהיא
 לא כחפשה הוא אסמכתא צענמא דצלאויה (חעינ
 שצנעלה לו ויש לה ולד מנתו) פשיעא דלאו קידושי
 כיהה, איכ צכיד אין צקידושין חלו ממש. ועייכ לפי
 צכיד אינה לריכה גט כלל:

אך אם חתם דבר זה צדור צציק, חלילה לי
 לקמוך על דעתו. וכי מפני שאנו מדמין נעשה
 מעשה. רען איכ זוכר פסק זה מפרש יולא צדברי
 מי שקדמוי ואין כחי אחי כעת לחפש צדברי גדולי
 המורים, וגם מדברי החייר הגדול צעל חיס צחצובה
 הביל כראה שלא העיר צזה טום מחציר לצטל הקידושין
 צענין בה דאליכ צודאי היי חכירו, וקטונתי לקמוך
 על עמאי צדנר חמור כזה:

אמנם לענין כפיי לגרש צדור צעיני אחר כל
 הנאמר שחלך הדין רשות ציד ציד לטפו
 דהא לא גרע כידון זה מקידשה סחט וכנסה סחט
 ומללא עליי כדריס דאמריין צשיס כחצות (דק
 עיז עי"צ) דאליצא דשחאל דלא סיל איח עושה צעילתו
 ציו חלא שלא צכחצובה, ותקשיין שס כחצנה היא
 דלא גביח חבל גיטא צעיא ומאי שחא כחצנה דלא
 גביח דאמר אי אפשי צאשה כדריכת איח גיטא נמי
 לא צעני ומחרי רצה ורצ חקדח שלריכה גט
 מדצריהס רצח אחר חכא ספוקי מספקא ליי גבי
 מוחא לקולא גבי איקורא לחומר, ופירשיי ספוקי
 מספקא ליי צסחט אדם אם אפשי צאשה כדריכה
 אם לאו, איכ לפי מה שהעלתי דצכיד לא שייכא
 חוקה דאיח עושה צעילתו ציו לא צדידיי ולא צדידה
 צכידון זה אין חילוק צין רצ לשחאל ואיכ אם כחא
 להחזיר צזה להלריכה גט על כרחו אין זה לשיטת
 רצח דמלריך גט משום שפקא, דהא טס הטעם
 משום דחנו מסופקים שחא אדם זה שאנו דין
 עליו לא איכפת ליי צאשה כדריכה כמיש רשיי חכיל,
 חבל צאשה צ שלעקא מתחלה שאין רלוכה להנשא
 לאיש חס אם יש צו חולי זה ואין כאן ספק, צודאי
 לרצח גם גיטא לא צעיא, ואיכ הא אין עקום
 להחזיר רק לשיטת רצה וריח דלריכה גט מדצריהס.
 ועל כרחו הטעם כדי שלא יאמרו איח זולאת צלא